

Memorie van toelichting Wijziging van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming in verband met de verlenging van de werkingsduur van die wet

ALGEMEEN DEEL

1. Inhoud van het wetsvoorstel

De Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming (hierna: Experimentenwet) vervalt per 1 januari 2022. Dit wetsvoorstel verlengt de werking van de Experimentenwet met twee jaren.

De Experimentenwet maakt bij verkiezingen als bedoeld in de Kieswet en de Wet algemene regels herindeling experimenten mogelijk met:

- 1) een model stembiljet dat per e-mail aan de Nederlandse kiezers in het buitenland kan worden toegezonden;
- 2) een centrale opzet van de stemopneming op gemeentelijk niveau op een of meer locaties.

Aangezien de experimenten goede resultaten opleveren¹, heeft de regering wetsvoorstellen ingediend die voorzien in verankering van de experimenten in de Kieswet. Het betreft het wetsvoorstel Wijziging van de Kieswet in verband met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland² en het wetsvoorstel Wijziging van de Kieswet in verband met de aanpassing van de procedure voor de vaststelling van verkiezingsuitslagen alsmede regeling van enkele andere onderwerpen in die wet, de Waterschapswet, de Mediawet 2008 en de Mediawet BES (Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen)³. Echter, in verband met de voorbereiding op de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021 en de daarvoor benodigde wet- en regelgeving (de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 en de onderliggende regelgeving) heeft de voortgang van beide wetsvoorstellen vertraging opgelopen aan de zijde van de regering. Ook vergt een zorgvuldige behandeling van met name het laatstgenoemde wetsvoorstel meer tijd dan voorzien. Zo heeft de regering met betrekking tot dat wetsvoorstel een nota van wijziging in voorbereiding, waarmee zij beoogt tegemoet te komen aan enkele bezwaren van met name de Vereniging van Nederlandse Gemeenten over de uitvoerbaarheid van de voorstellen.

Gelet op het voorgaande is niet gegarandeerd dat de wetsvoorstellen vóór 1 januari 2022 (de datum waarop de Experimentenwet vervalt) in werking kunnen treden. Voorkomen moet worden dat de Nederlandse kiezers in het buitenland moeten terugkeren naar de situatie waarbij zij het stembiljet uitsluitend per post toegestuurd kunnen krijgen, een situatie die het risico meebrengt dat het stembiljet te laat bij de kiezers aankomt, zodat zij te weinig tijd hebben om hun stem op tijd bij het briefstembureau te krijgen en zo (tijdig) te stemmen. Ook moet voorkomen worden dat gemeenten geen mogelijkheid meer hebben tot een centrale opzet van de stemopneming; met name die gemeenten die daarmee inmiddels al een ruime ervaring hebben.

Daarom wordt voorgesteld de werkingsduur van de Experimentenwet te verlengen tot 1 januari 2024. Weliswaar gaat de regering ervan uit dat beide wetsvoorstellen die zien op verankering van de experimenten in de Kieswet, al ruim vóór die datum in werking kunnen treden, maar de regering wil voorkomen dat, mochten een of beide wetsvoorstellen onverhoopt toch nieuwe vertraging oplopen, er opnieuw een verlenging van de Experimentenwet nodig zal zijn. Daarom wordt gekozen voor een verlenging met twee jaren. De regering beseft dat experimenten niet langer moeten duren dan strikt noodzakelijk, en zal zich dan ook inzetten voor een voortvarende voortzetting van de beide genoemde wetsvoorstellen die strekken tot verankering van de

¹ Zie Kamerstukken II 2019/20, 35489, nr. 3, p. 8 en Kamerstukken II 2020/21, 35670, nr. 3, p. 3 en 4.

² Kamerstukken II 2020/21, 35670.

³ Kamerstukken II 2019/20, 35489.

experimenten in de Kieswet. Zodra beide wetsvoorstellen in werking zijn getreden, vervalt de Experimentenwet dan ook onmiddellijk (zie hierna, de artikelsgewijze toelichting bij artikel IV).

2. Administratieve en financiële gevolgen

Het onderhavige wetsvoorstel verlengt de werking van de Experimentenwet en brengt hierin geen inhoudelijke wijzigingen aan. Het wetsvoorstel brengt dan ook geen veranderingen teweeg in de administratieve lasten voor kiezers of gemeenten.

3. Adviezen en consultatie

PM

ARTIKELSGEWIJS DEEL

Artikel I

Onderdeel A

De nieuwe evaluatiebepaling (artikel 5, eerste lid) regelt dat elk experiment wordt geëvalueerd. Er is geen afzonderlijk verslag meer voorzien waarin de regering een standpunt inneemt inzake de voortzetting van die maatregel, anders dan als experiment. Dat standpunt is immers reeds ingenomen bij het indienen van de wetsvoorstellen waarmee is beoogd deze materie definitief in de Kieswet op te nemen. De evaluatiebepaling beperkt zich daarom tot een evaluatie van afzonderlijke experimenten, zoals overigens gebruikelijk is bij elke verkiezing.

Onderdeel B

Deze bepaling stelt voor om de werking van de Experimentenwet te verlengen tot 1 januari 2024 (wijziging eerste lid van artikel 8 van de Experimentenwet). In lijn daarmee treedt de wijziging van de Algemene wet bestuursrecht (artikel 6 van de Experimentenwet) die samenhangt met het vervallen van de Experimentenwet, ook pas in werking met ingang van 1 januari 2024 (wijziging tweede lid van artikel 8 van de Experimentenwet).

Artikelen II tot en met IV

Deze bepalingen regelen de samenloop van dit wetsvoorstel met de wetsvoorstellen die aanhangig zijn bij de Tweede Kamer, waarin de experimenten definitief in de Kieswet worden opgenomen. Achtereenvolgens worden geregeld het scenario dat het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (35489) eerder in werking treedt dan het wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet in verband met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland (35670) (artikel II), dat het wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet in verband met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland (35670) eerder in werking treedt dan het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (35489) (artikel III) en ten slotte het scenario dat beide wetsvoorstellen in werking zijn getreden (artikel IV).

Artikel II

Deze bepaling regelt de samenhang met het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (35489). Als dat wetsvoorstel in werking treedt, waarmee de centrale stemopneming in de Kieswet wordt geregeld, is het niet langer noodzakelijk, noch wenselijk om experimenten met een centrale opzet van de stemopneming te houden op grond van de Experimentenwet. Derhalve worden in dat geval enkele onderdelen uit de Experimentenwet geschrapt in aanvulling op de wijzigingen die verband houden met de verlenging van de werkingsduur van deze wet. De Experimentenwet bevat dan alleen nog bepalingen die relevant zijn voor het houden van experimenten met het stembiljet voor kiezers buiten Nederland en met het gebruik van logo's van politieke groeperingen op dat stembiljet. In het huidige artikel 3, tweede lid, wordt verwezen naar diverse artikelen waarvan de inhoud met het wetsvoorstel nieuwe

procedure vaststelling verkiezingsuitslagen wordt verplaatst naar een ander hoofdstuk (paragraaf 2 van hoofdstuk N). De betreffende verwijzingen worden met de voorgestelde wijzigingen in het tweede lid, onderdelen a (nieuw) en b (nieuw) dienovereenkomstig aangepast.

Artikel III

Deze bepaling regelt de samenhang met het wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet in verband met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland (Kamerstukken 35670). Als dat wetsvoorstel in werking treedt is het niet langer noodzakelijk, noch wenselijk om experimenten met stembiljetten te houden op grond van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming. Derhalve worden in dat geval enkele onderdelen uit de Tijdelijke experimentenwet geschrapt in aanvulling op de wijzigingen die verband houden met de verlenging van de werkingsduur van deze wet. De Experimentenwet bevat dan alleen nog bepalingen die relevant zijn voor het houden van experimenten met een centrale opzet van de stemopneming.

Artikel IV

Indien zowel het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (35489) als het wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet in verband met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland (35670) in werking zijn getreden, vervalt de Experimentenwet onmiddellijk. Dat kan dus ook op een eerdere datum zijn dan de datum waarop de wet vervalt op grond van artikel 8 van de Experimentenwet. De volgorde waarin de genoemde wetsvoorstellen in werking treden is hiervoor niet relevant.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,